

KVINDEKONFERENCER PÅ VEJ:

Hvad ved vi i dag om socialt udsatte kvinders trivsel og helbred?

AF KATHRINE LOUISE BRO LUDVIGSEN

Det fremgår af meget statistisk materiale om den generelle sundhed i Danmark, at mænd er dårligere stillede end kvinder: Mænd har en lavere gennemsnitsalder end kvinder, og langt flere mænd end kvinder er kriminelle, hjemløse og misbrugere af alkohol og/eller stoffer. På uddannelsesområdet dominerer kvinderne mere og mere, ligesom kvinderne – om end langsomt – vinder ind på alle arbejdsmarkedets stillingsniveauer.

Men sammenholdt med dette billede er der nyere undersøgelser, hvis optik er rettet mod udsatte borgere i Danmark. Det drejer sig her om misbrugere, sindslidende, hjemløse, fattige, kontant-hjælpsmodtagere og førtidspensionister – og her tegner der sig et noget andet billede. Det fremgår, at socialt udsatte har en markant dårligere sundhed og helbredsrelateret livskvalitet end den øvrige befolkning. Dertil kommer, at kvinderne i denne kategori overordnet fremstår som dårligere end mændene. Kvinderne er her, sammenlignet med mændene, mere syge (specifik sygdom/helbredsproblemer), har specifikke smerter eller er aktivitetsbegrænsede pga. sygdom. Der er på samme vis en større andel af storrygere blandt kvinderne end blandt mændene, ligesom andelen der har fixet inden for det sidste år er større blandt kvinderne. Kvinderne får mere medicin, ligesom de hyppigere har været i kontakt med læge og indlagt på sygehus end mændene. Blandt de forskellige udsatte grupper er den generelle trivsel (opfyldelsen af vigtige behov i tilværelsen, tandstatus, selvmordsforsøg, vold og seksuelle overgreb) især dårlig hos stof-

misbrugere og fattige. I denne sammenhæng har langt flere kvinder end mænd været udsat for vold og seksuelle overgreb (Dårligt liv – Dårligt helbred, Rådet for Socialt Udsatte, 2009).

Danmark har ikke tradition for at skelne mellem kønnene inden for de forskellige sociale indsatsområder. Socialt arbejde er således oftest tilrettelagt som en kønsneutral indsats, der tilbyder de samme ydelser/behandling/hjælp til hhv. mænd og kvinder. Denne kønsneutrale socialindsats kan sammenholdes med, at forskningen i Danmark relativt sent er begyndt at koble kønsforskelle sammen med fx sygdom, sundhed og menneskers sociale situation. Kvinders biologiske, psykiske og sociale situation er således generelt underbelyst inden for den praksisnære og medicinske forskning.

Hvad er konsekvenserne af den kønsneutrale indsats? Hvordan kan indsigt i kønsforskelle og kønsrelationer og deres betydning for sygdom og sundhed være med til at forme en bedre behandling/social indsats? Hvordan står det til, når fokus rettes mod kvinder og unge piger inden for specifikke socialindsatser? Hvilke processer og mekanismer foranlediger økonomisk, social og politisk integration/marginalisering? Hvilke veje går udviklingen set med kvindefokus? Hvad skal/kan der stilles op mod social, fysisk og psykisk mistrivsel og udsathed, og hvordan kan det forebygges?

Disse spørgsmål ønsker KABS-Viden at stille skarpt på i en årligt tilbagevendende konferencerække, hvor fokus på kvindespecifikke emner inden for det sociale område er omdrejningspunktet. Formålet med konferencerækken er at synliggøre forhold og mekanismer mellem kønnene, der er undertrykkende og sygdomsfremkal-

dende, og/eller forhold der er sundhedsfremmende og forebyggende. Startskud på denne konferencerække planlægges at finde sted i slutningen af oktober 2009, hvor den første konference vil favne bredt ved at omhandle forskellige sociale indsatsområder i Danmark, der generelt er underbelyst set med et kvindefokus. Konferencens oplægsholdere vil på den første kvindekongresse formidle den nyeste viden i forhold til forskningsresultater og tendenser. Konferencen skal bidrage til at danne et overordnet billede af udsatte kvinder/unge piger i Danmark: Hvad ved vi om deres trivsel, helbred, livskvalitet og hverdagsliv, og hvilke indsatser benyttes? Hvordan klarer disse udsatte kvinder/unge piger sig, og er der særlige kvindespecifikke behov, der bør tilgodeses i det sociale arbejde fremover?

Konferencen retter sig mod professionelle (fra ledere og frontpersonale til forskere) med interesse i såvel socialt arbejde som udsatte kvinders/unge pigers situation.

Første konference vil omfatte følgende emner:

Udsatte kvinder og fattigdom

Hvordan er kvinder særligt udsatte blandt de udsatte? Hvilke tendenser og kvindespecifikke problematikker ses i det frivillige arbejde, og er der særlige forhold, som gør sig gældende for udsatte kvinder i det sociale arbejde? Kan man tegne en profil af de kvinder, der henvender sig om hjælp i fx rådgivningen/den frivillige sektor? Hvilke problematikker henvender de sig med? Hvilke samfundspolitiske forandringer præger udsatteområdet i dag? Er der mekanismer, der hhv. udelukker/undertrykker eller sundhedsfremmer i forhold til marginalisering og udstødning

med særligt fokus på udsatte kvinder/unge piger? Er der huller i det sociale sikkerhedsnet, man bør være opmærksom på? Og hvilke vigtige kompetencer bør socialarbejderen (socialrådgiver, pædagog mv.) have i spil i det sociale arbejde?

Kvinder i fængsel

Langt færre kvinder end mænd kommer i fængsel. Hvordan adskiller de kvindelige indsatte sig fra mændene, og hvordan tages der højde for kønnenes forskellighed i fængslet? Såvel danske som internationale undersøgelser viser, at indsatte stofmisbrugende kvinder udgør en særdeles belastet gruppe med problemer, som på væsentlige punkter adskiller sig fra de indsatte mandlige stofmisbrugere. Som følge heraf har Kriminalforsorgen nu opstartet et behandlingstilbud i fængslet for disse kvinder (i modsætning til mændene har kvinder ikke tidligere kunnet få behandling i fængslet). Behandlingen adskiller sig fra lignende tilbud uden for fængslet ved ikke at betragte misbruget som en sygdom, men som et symptom på en vanskelig livssituation. Men hvilke konsekvenser har det, hvis vi ikke tager højde for kvindespecifikke tematikker/problemstillinger? Er der forhold, som vi bør tage mere højde for – evt. nogle formulerede krav til fremtidens socialpolitik?

Kvinder på krisecentre, herberger o.l.

Hvor mange og hvilke kvinder benytter krisecentrene, og hvad er baggrunden for deres henvendelser? Kan man tegne en profil af kvinderne, og hvilke tendenser tegner der sig? Hvordan ser det ud med de unge piger i forhold til vold og brug af krisecentre? Hvilke konsekvenser har vold mod kvinder? Hvilke hjælpeforanstaltninger findes der ud over krisecentrene?

Kvinder i misbrug og behandlingsindsatsen

Stofmisbrugsbehandling:

Af de borgere, som var i stofmisbrugsbehandling i 2007, var 22 % kvinder mod 78 % mænd. Undersøgelser viser netop, at vægtningen af mandlige brugere i behandlingen har præget behandlings-

institutionernes indhold og tilbud. Undersøgelser i udlandet samt nyere undersøgelser herhjemme påpeger denne faktor som medvirkende årsag til kvindernes manglende (fulde) brug af institutionernes behandlingstilbud. Kvinder er særligt sårbare i tilbud, hvor mænd er til stede. Dels fordi størstedelen har erfaringer med vold, udnyttelse eller nedladende adfærd fra mænd, dels fordi mange har erfaringer med mandlige kunder fra arbejdet som prostituerede. Erfaringer i udlandet peger på, at kvindespecifikke tilbud benyttes mere optimalt af kvinder end de kønsneutrale behandlingstilbud. Oplægget på konferencen vil tage udgangspunkt i praksiserfaringer med et kvindespecifikt tilbud.

Alkoholbehandling:

Vi ved, at danskerne har et højt alkoholforbrug, og Sundhedsstyrelsen skønner i dag, at 122.000 børn vokser op i en familie med alkoholproblemer, ligesom Styrelsen peger på, at 60 forskellige sygdomme er relateret til alkoholforbrug. Men er der særlige problemstillinger og faktorer til stede, når kvinder drikker? Har det andre konsekvenser, når kvinder drikker, end når mænd gør det (fx som mor vs. far)? Lever kvinder mere skjult med alkoholproblemerne end mænd?

Unge udsatte piger

Udsatte pigers situation er meget bredt dækket inden for forskning og dokumenterede praksiserfaringer: På ungeområdet tegner der sig nye mønstre, som fx piger der overtager drenges voldelige adfærd i pigebander. Der er fortsat stigende fokus på unges forbrug af rusmidler. Derudover fokuseres der på unge med personlighedsforstyrrelser, spiseforstyrrelser, selvskadende adfærd, udsatte unge mødre samt piger, der giver seksuelle ydelser i bytte for tøj, penge eller venskaber. Conferenceoplægget vil omhandle følgende spørgsmål: Hvilke tendenser ses i forbindelse med unge piger, deres adfærd og trivsel? Hvilke unge piger er i risiko for at udvikle sociale problemer / har et eller flere sociale problemer, og hvilken viden er der om, hvordan problemerne bedst håndteres / forebygges?

Kønsforskning og socialt arbejde – opsummering og opsamling af konferencen

Hvad siger kønsforskningen generelt om kvinder, social ulighed og det sociale indsatsområde? Oplægsholderen er en kønsforsker i socialt arbejde fra Sverige, der vil tale om 'kønsmagtsstrukturer' i samfundet, og hvorfor det er interessant at se på kvindeperspektivet i socialt arbejde. Hvordan kan indsigt i kønsforskelle, kønsrelationer og magtmekanismer i samfundet være med til at forme en bedre behandling/social indsats? Hvilke processer og mekanismer påvirker kønnenes ulighed, og hvilke konsekvenser har en kønsneutral indsats?

De kommende konferencer i konference-rækken vil omhandle andre emner eller uddybe og udfolde emner fra den første konference, fx:

- Etniske kvinder
- Kvinder og vold/seksuelle overgreb
- Kvinder og prostitution

For yderligere oplysninger om konferencen, tilmelding og pris se: www.kabs.dk STOF håber at kunne følge op på konferencerne ved at bringe artikler og oplæg fra deltagerne.

NOTE

1. KABS er det tidligere Københavns Amt Behandlingscenter for Stofbrugere. KABS overgik til Glostrup Kommune ved kommunalreformen i 2007.

*KATHRINE LOUISE BRO LUDVIGSEN
CAND.SCIENT.ANTH., AC-FULDMÆGTIG I KABS*